

Dos mil cent, una odissea arqueològica

Text > **JOSEP MARIA NOLLA** I **JOSEP BURCH**,
coordinadors del dossier

«Parva Felicis decus exhiberit,
artubus sanctis locuples Gerunda.»

PRUDENCI, *Peristephanon*, IV, p. 29-30

En tot fet, en tota història, el moment més important és l'inici, el naixement, sense el qual res no existiria. Un edifici, un camí, un pont i, òbviament, una ciutat tenen, també, un punt de partida, un moment o, potser millor, uns moments que en van certificar la creació. I sovint, quan ens referim a fets ocorreguts fa uns segles, les notícies s'han esvaït, se n'ha perdut el record, s'han negligit dates i circumstàncies perquè, o no hi hagué un inici perceptible, un moment clau, o la memòria, sempre feble, les ha oblidat. En aquestes circumstàncies, és una epopeia digna d'un nou Hèracles fixar amb equitat una data determinada. Quan el «naixement» d'una agrupació humana, d'un po-

ble, d'una ciutat, va ser la conseqüència d'una decisió política determinada per tot un seguit de circumstàncies que van exigir aquella acció, hi degué haver, doncs, uns moments més o menys llargs de presa de consciència, de cerca d'un lloc adient que posés a l'abast dels futurs habitants unes determinades condicions que asseguressin l'èxit d'una operació d'alta volada, complicada, costosa des de tots els punts de vista. Calia triar el millor lloc possible segons uns paràmetres determinats, analitzar-lo, resseguir-lo, fer-lo propi i, després, executar sobre el lloc triat on s'alçaria el nucli urbà, la nova ciutat, unes determinades operacions topogràfiques i, sobretot, religioses, que acabarien definint una

>> La ciutat romana de Girona. (Imatge: DAVID VIVÓ)

nova realitat urbana. I, immediatament després, disposar-hi els nous habitants i començar a fer realitat el que s'havia dibuixat sobre el terreny, totes les coses privades, sí, però també totes les públiques, els elements propis de la *res publica*, la nova ciutat.

Una operació d'aquesta volada, d'una importància cabdal, collocava l'executant, un polític d'altíssim nivell —entre els romans un magistrat amb *imperium*—, una potestat exclusiva dels magistrats superiors, a l'altura dels déus. Era, sempre, un fet que es recordava entre els més importants d'un *cursus honorum* ple d'èxits.

I, tanmateix, la incúria del temps, el pas dels anys, la pèrdua de documentació, les destruccions i els oblits fan que el natalici d'una ciutat s'acabi oblidant fins al punt de no saber-ne res, de no tenir-ne ni la més remota idea. Però, sempre, arriba el moment de girar el cap endarrere i, sempre, també, d'intentar recuperar aquell moment feliç de la fundació. I quan no hi ha informació a l'abast (o aquesta és fora del control dels erudits), cal omplir els buits amb llegendes, invents, històries a la vora del foc que, tot i tenir una base real, sovint no tenen més valor que una rondalla narrada a un infant.

I durant molts anys, sense notícies documentals i epigràfiques d'una raresa absoluta, era complicat passar de la llegenda a la història. La ciència arqueològica ha permès avançar en aquest camí —i encara ho farà més en els anys vinents—, fins al punt de poder pro-

posar amb una certa precisió una cronologia per a una data tan plena de simbolisme com és la de naixença.

Aquest any 2024 fa dos millennis i un segle de la fundació, *ex novo* i no *ex nihilo*, de Gerunda, el nucli central d'una *ciuitas* que ocupava un extens territori no pas fàcil de definir (76 aC).

És, creiem, un fet extraordinari que ben poques ciutats europees poden commemorar amb seguretat. Mirem endarrere per veure què érem i què som, de les quasi cinc hectàrees inicials als més de cent mil habitants d'ara mateix.

En les ratlles que configuren aquest dossier, el lector, guiat per un seguit d'experts, podrà reconstruir, fins al que ara mateix sabem, el context d'un procés complexíssim que ens ha portat aquí. Totes les qüestions que hem anat esbossant, que són obscures per a la major part dels lectors, quedaran resoltes quan hom llegeixi els diferents capítols que confegeixen aquest dossier. Girona va néixer en unes circumstàncies històriques que afectaren vasts territoris de la República romana, enfrontada en una sèrie de conflictes civils de gran cruessa. I en va ser protagonista Gneu Pompeu Magne, un dels grans protagonistes de la història universal, no més superat pel grandíssim Gai Juli Cèsar.

I recordem que som els primers a poder commemorar aquesta efemèride; ara fa cent anys (1924), hauria estat absolutament impossible. Aleshores, l'arqueologia, encara incipient, proposava solucions, en darrera instància, ben allunyades de la realitat.